

Conf. univ. dr. Sergiu Bălătescu

Universitatea din Oradea

www.sergiubaltatescu.info

Calitatea vieții

Curs 9. Valori și bunăstare subiectivă

Oradea, februarie 2009

Bunăstarea subiectivă

- ▶ Este o măsură a outputului societal și individual
- ▶ Are două nivele:
 - ▶ *global* (fericire, satisfacție cu viața)
 - ▶ *sectorial* (satisfacția cu slujba/familia/sistemul politic)
- ▶ Două dimensiuni:
 - ▶ *Cognitiv* (satisfacție cu viața).
 - ▶ *Hedonic* (fericire, afect pozitiv & negativ).

Factori sociali determinanți ai bunăstării subiective

	<i>Variabile interne</i>	<i>Variabile externe (normative)</i>
<i>Caracteristici individule</i>	Poziția în societate	Valori
<i>Caracteristici sociale</i>	Relații sociale	Contextul economic, politic, social

Factori sociali determinanți ai bunăstării subiective

	<i>Variabile structurale</i>	<i>Variabile acționale</i>
<i>Caracteristici individuale</i>	Poziția în societate	Valori
<i>Caracteristici sociale</i>	Contextul economic, politic, social	Relații sociale

Valori

- ▶ puțin efort de cercetare a fost dedicat relației dintre valori și bunăstare subiectivă
- ▶ model atomist în care pare greu de făcut o legătură între procese psihice cu caracter supraindividual și bunăstarea individului

trei perspective diferite

- ▶ studiul valorilor asociate cu modernizarea
- ▶ studiul „sindromelor culturale” în psihologia transculturală
- ▶ studiul religiozității

Orientări generale de valoare

▶ Zamfir et al. (1984)

- ▶ orientarea de a considera fericirea ca dependentă de sine însuși, ca și orientările prosociale corelează pozitiv cu satisfacția cu viața
- ▶ „un pattern curios”: aproape toate orientările de valoare corelează negativ cu indicatorii bunăstării subiective

Orientări generale de valoare

- ▶ Chamberlain (1985)

- ▶ opțiunile valorice ale individului explică numai 10% din variația măsurilor globale ale bunăstării subiective

Orientări generale de valoare

▶ Oishi, Diener, Suh și Lucas, 1999

- ▶ variațiile intraindividuale ale bunăstării subiective sunt dependente de orientările de valoare.
- ▶ valorile specifice mediază evaluarea satisfacției cu diferite domenii ale vieții. De exemplu pentru cei atașați valorilor prosociale, relațiile sociale au o mai mare influență asupra satisfacției cu viața ca întreg

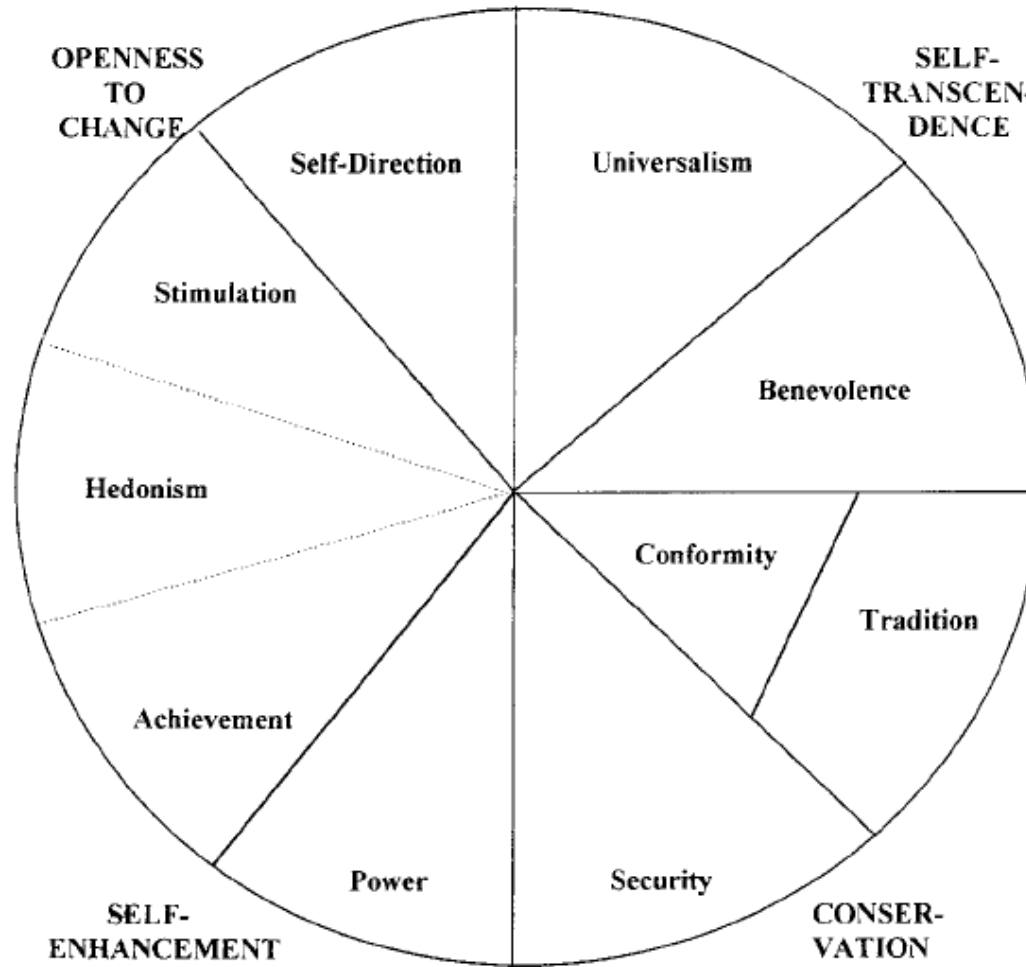

Orientări generale de valoare

- ▶ Sagiv și Schwartz (2000)
- ▶ o tipologie generală, stratificată a valorilor
 - ▶ patru tipuri de valori:
 - ▶ deschiderea la schimbare, îmbunătățirea de sine,
 - ▶ transcenderea de sine
 - ▶ conservarea

Sagiv și Schwartz (2000)

Sagiv și Schwartz (2000)

- ▶ valorile asociate cu reușita și stimularea corelează pozitiv cu bunăstarea subiectivă, iar securitatea, conformarea, tradiția și universalismul corelează negativ
- ▶ influență diferențială a acestor valori asupra dimensiunilor bunăstării subiective: dimensiunea afectivă este cea care corelează semnificativ cu ele, iar dimensiunea cognitivă nu

Sagiv și Schwartz (2000)

- ▶ autorii nu găsesc că valorile transcenderii de sine (universalism, bunăvoință) ar fi asociați în vreun fel cu bunăstarea subiectivă.
- ▶ relația cauzală dintre aceste două variabile rămâne neclară
- ▶ autorii nu exclud nici posibilitatea cauzalității inverse

Sagiv și Schwartz (2000)

„Cei fericiți și satisfăcuți cu viața lor pot într-o mai mare măsură să aibă resurse emoționale pentru a-și urmări autonomia (direcția de sine), să pună accent pe toleranță (universalism) și să se concentreze pe bunăstarea celor apropiați (bunăvoință), de exemplu. În schimb, cei mai nemulțumiți pot fi ocupați mai mult cu propriile probleme și lipsa de resurse pentru a urmări valorile „sănătoase”. În schimb, ei vor urmări valori precum securitatea și puterea, a căror realizare promite eliberarea de anxietate și incertitudine și satisfacerea nevoilor de supraviețuire” (Sagiv și Schwartz, 2000, p. 181).

Sagiv și Schwartz (2000)

Asociere între bunăstarea subiectivă și congruența dintre valorile personale și cele sociale

1. Un mediu congruent din punct de vedere al valorilor oferă individului mai multe posibilități să se exprime și să acționeze spre a-și atinge scopurile.
2. Congruența scutește individul de posibilele sancțiuni sociale: ignorare, ostracizare, pedepsire.
3. Congruența cu valorile sociale slăbește șansele individului de a trăi conflicte interne, care i-ar submina bunăstarea psihologică.

Valori asociate cu modernizarea

- ▶ Inglehart este cel care lansează teoria postmodernizării

Valori asociate cu modernizarea

- ▶ în procesul modernizării culturale apar valori *postmaterialiste*, independente de orice motivații politice sau economice
- ▶ creșterea nivelului de prosperitate economică a dus la diminuarea preocupărilor strict *materialiste* (economice și de securitate) în favoarea valorilor *postmaterialiste* (de realizare intelectuală și apartenență colectivă)

Valorile postmaterialiste

- ▶ nu corelează la nivel individual cu bunăstarea subiectivă

“Legătura dintre postmaterialism și bunăstare subiectivă este un sindrom cultural, nu o ideologie de nivel individual. Ea reflectă faptul că societățile cu nivele ridicate de dezvoltare economică nu numai că au nivele relativ ridicate de satisfacere obiectivă a nevoilor (fiind relativ bine hrănite, având o sănătate bună și nivele ale speranței de viață relativ ridicate); dar publicurile lor au de asemenea nivele ridicate de securitate și bunăstare subiective, ceea ce conduce la o schimbare intergenerațională către valorile postmaterialiste” (Inglehart, 1997, p. 87).

Valorile postmaterialiste

- ▶ interpretarea pe care o dă Inglehart nivelelor reduse ale bunăstării subiective: lipsa de bunăstare și de securitate, indicate de nivelele reduse ale bunăstării subiective, sunt cauze ale patologiilor sociabilității. La limită, bunăstarea subiectivă este un bun concept proxim pentru sociabilitate

Valorile postmaterialiste

- ▶ “severitatea xenofobiei tinde să fie proporțională cu gradul de insecuritate: prin urmare, conflictele etnice sunt mult mai severe în Europa de Est, acolo unde s-au prăbușit sistemele economice și politice, decât în Vestul Europei”

Religiozitatea

- ▶ Teza lui Inglehart a fost supusă multor critici
- ▶ Teza lui că dezvoltarea economică și tehnologică a condus la o schimbare de valori în societatea contemporană a fost etichetată drept „materialistă, unilineară și comparativ-statică” (Haller, 2002, p. 139).
- ▶ Critica principală: tema religiei și secularizării.

Religiozitatea

- ▶ în studiul bunăstării subiective a fost pusă în evidență o relație dintre această variabilă și practicarea religiei
- ▶ religiozitatea este mai degrabă corelată cu componenta cognitivă a bunăstării subiective decât cu cea afectivă (Wiegand și Weiss, 2006)

Paradox

- ▶ Multe dintre statele cele mai dezvoltate economic sunt și cele mai secularizate.
- ▶ Avem aici de-a face cu un paradox: religiozitatea este asociată cu bunăstarea subiectivă la nivel individual, dar nu și la nivel de țară.

BOP mai 2005 - La ce vă gândiți când auziți sau citiți cuvântul fericire?

	Procent
Sănătate	27,5%
Siguranță	26,5%
Familie, copii	23,1%
Valori materiale	20,0%
Liniște și armonie interioară	17,3%
Hedonism	10,0%
Succes	9,5%
Relații sociale	7,7%
Religie	4,0%
Viitor	3,0%
alte înțelesuri	3,3%
TOTAL	151,9%

BOP noiembrie 2005

		Aderența la valori (pe o scală de la 1-nu mă caracterizează de loc la 10-mă caracterizează în totalitate) în funcție de satisfacția cu viața				Corelația cu satisfacția cu viața, controlând pentru sex, categoria de vârstă și mediu de rezidență
		Deloc mulțumit	Nu prea mulțumit	Mulțumit	Foar-te mulțumit	
Inovație	să găsească idei noi, să fie creativ; să facă lucrurile cum le gândește el.	3.6	4.1	4.4	5.3	0.20**
Materialism	să fie bogat; să aibă mulți bani și lucruri scumpe.	2.7	2.9	3.2	3.7	0.09**
Siguranță	să trăiască în zone liniștite, sigure; să evite orice ar putea fi periculos.	4.4	4.6	4.6	4.9	0.05
Hedonism	să se distreze; să se răsfete.	2.5	2.9	3.2	3.7	0.14**
Altruism	să-i ajute pe cei din jur; să se preocupe de bunăstarea lor.	4.0	4.3	4.3	4.9	0.09**
Succes	să fie un om de succes; ceilalți să îi recunoască realizările.	3.0	3.5	3.9	4.6	0.19**
Aventură	aventura și asumarea de riscuri; să aibă o viață captivantă.	2.1	2.5	2.8	3.3	0.14**
Complianță	să se poarte mereu frumos; să evite să facă ceva despre care ceilalți ar putea spune că e greșit.	4.4	4.5	4.6	5.1	0.09
Ecologism	să aibă grijă de mediul înconjurător; să protejeze natura.	4.1	4.4	4.5	4.8	0.13**
Tradiționalism	tradiția; să respecte obiceiurile transmise în familie sau religioase.	4.8	4.9	4.7	4.9	-0.02

Discutie

- ▶ Se observă că satisfacția cu viața este cel mai bine asociată cu valorile moderne și urbane ale succesului, inovației, hedonismului și preocupării pentru mediul înconjurător. Pe de altă parte, valorile de conservare de sine, ca și valorile tradiționale au corelații foarte reduse cu bunăstarea subiectivă.

Discutie

- ▶ Coroborând datele prezentate aici cu cele din tabelul anterior, remarcăm un paradox: deși valorile de siguranță personală sunt cele mai citate spontan ca fiind asociate cu fericirea, corelațiile dintre aderența la aceasta sunt cele mai reduse. Se pot formula câteva explicații la această regularitate:

-
- ▶ Slaba validitate a datelor culese pe baza întrebărilor libere. Sunt mulți specialiști care susțin că acestea nu ar trebui folosite întrucât subiecții au o capacitate limitată de a-și exprima întreaga paletă de opinii, atitudini, etc. în legătură cu domeniile relevante pentru ei. Aceasta ar sugera că al doilea calup de întrebări ar da o versiune mai adecvată asupra relației studiate.

Discutie

- ▶ Efectele de dezirabilitate socială. Exprimarea aderenței la valorile materiale este supusă normelor sociale care o descurajează. Pe de altă parte, prima întrebare: „la ce vă gândiți când auziți cuvântul fericire?” este formulată mai neutru, rezultând de aici nivele mai obiective ale relației dintre orientarea materialistă și fericire. Aceasta nu explică totuși de ce există diferențe atât de mari în privința itemului „siguranță”, care nu este supus într-o măsură atât de mare efectului de dezirabilitate socială.

-
- ▶ Erorile autofavorizante de apreciere. Cum am arătat în altă parte a lucrării, aprecierile asupra propriilor caracteristici sunt supuse unor erori intrinseci. De exemplu oamenii se consideră mai altruiști și mai puțin materialști decât majoritatea. Aceasta ar reduce validitatea datelor din noiembrie 2005.

Discutie

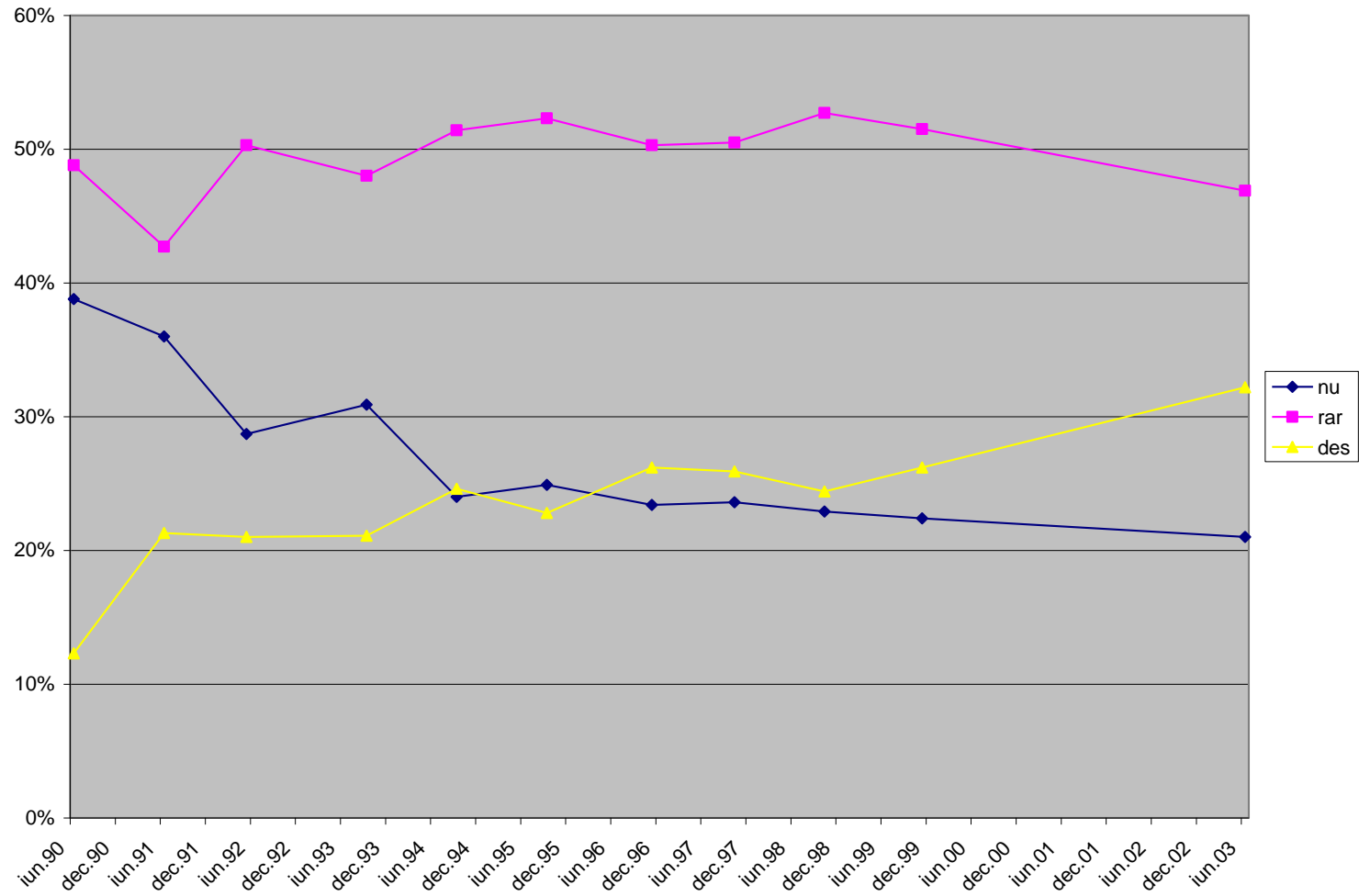
- ▶ această relație a fost explicată prin beneficiile psihologice aduse de aderența la o religie: sentiment al coerenței, ajutor și ușurare în crizele personale.
- ▶ În plus, avem componentele sociale ale participării la o comunitate religioasă: suportul social și participare în rețele sociale.

-
- ▶ sensul asocierii dintre cele două valori și bunăstare subiectivă este neclar: sunt cei mai fericiți mai predispuși către hedonism și succes sau invers? Evaluarea cauzalității în domeniul valorilor este complicată și necesită studii ulterioare sofisticate.

Diagnoză puternic trend crescător în frecventarea bisericii după 1990

A adus credința mai multă fericire oamenilor?

	Satisfacția cu viața (anul)										
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2003
nu	3	2,85	2,94	2,97	2,75	2,91	2,73	2,79	2,7	2,93	2,65
rar	3,1	2,84	2,98	2,93	2,81	2,89	2,84	2,83	2,72	2,96	2,72
des	3,1	2,91	2,93	2,97	2,88	2,97	2,96	2,83	2,8	2,97	2,75

Aceeași serie de date arată că nivelele satisfacției ale practicanților cu viața nu diferă semnificativ de cele ale non-practicanților.

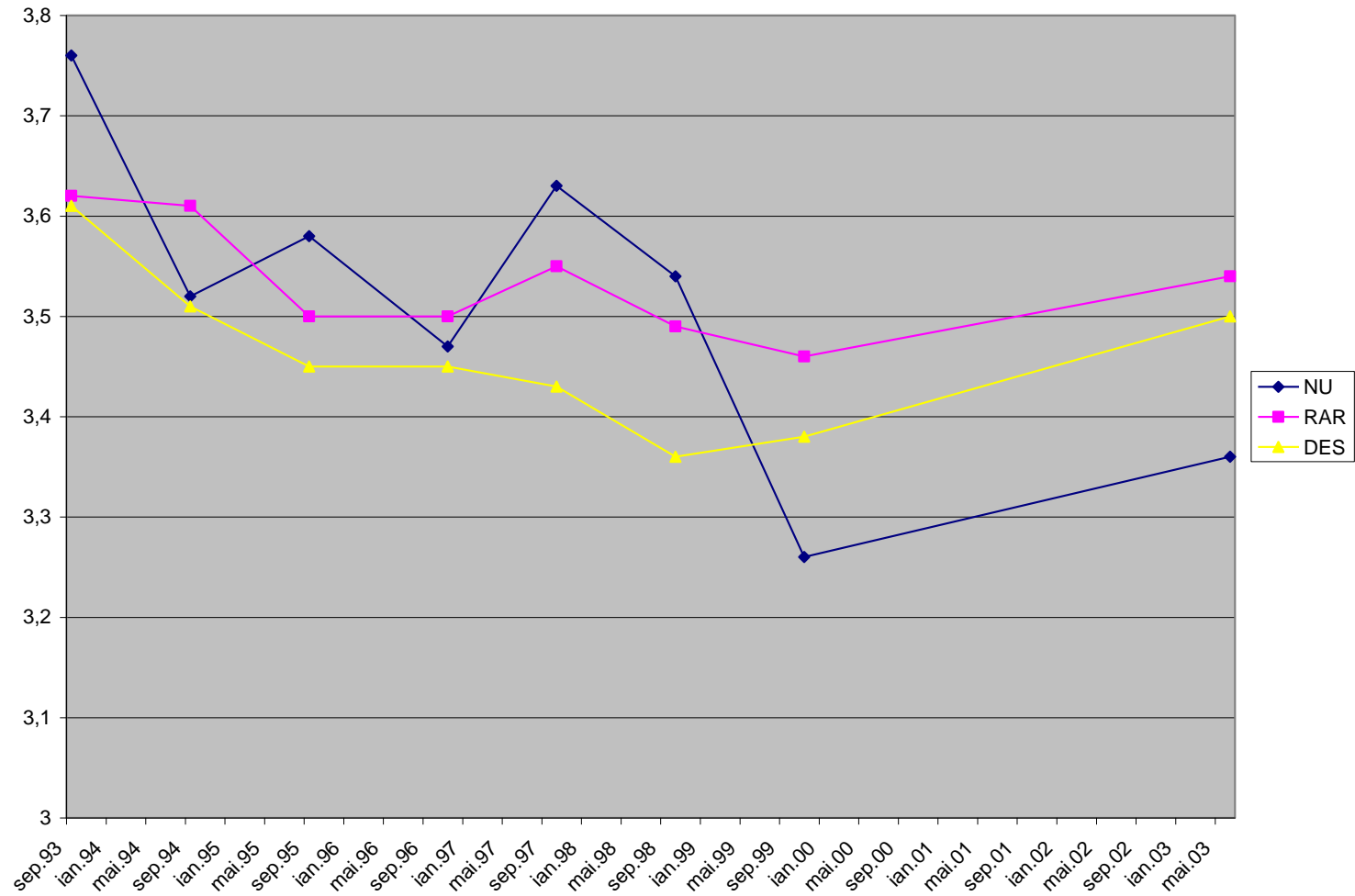

BOP mai 2005

	Satisfacți a cu viața	Fericirea
Importanța religiei în viața personală	0,004	-0,043
Autocategorizarea ca o persoană religioasă	0,015	0,014
Frecventarea bisericii	0,108**	-0,056
Importanța lui Dumnezeu în viața personală	0,056	0,047
Credința în viața după moarte, rai, iad, păcat (scală sumativă)	0,048	0,052

aderența la valorile religioase, măsurată prin mai multe variabile, nu este de loc corelată cu variabilele bunăstării subiective, atunci când controlăm pentru sex, vârstă, educație și mediu de rezidență

asocierea dintre frecventarea bisericii și variabila starea din ultimele zile.

Asocierea dintre frecventarea bisericii și variabila starea din ultimele zile.

- ▶ Rezultatele arată că există o diferență semnificativă în nivelele acestei variabile în funcție de frecventarea bisericii.
- ▶ Această diferență se schimbă ușor în intervalul de timp studiat. Dacă în 1993 nivelele cele mai înalte le aveau nepracticanții, începînd cu 1998 ei au nivelele cele mai scăzute.
- ▶ Diferențele dintre practicanți și nonpracticanți sunt mai degrabă mici, dar suficiente pentru a fi semnificative statistic. Ele par să pună în evidență o schimbare în efectele frecventării bisericii asupra bunăstării subiective, care poate fi pusă pe seama funcției credinței de a oferi un suport în fața problemelor personale

Asocierea dintre frecventarea bisericii și variabila starea din ultimele zile

- ▶ O interpretare alternativă este că, pe măsură ce crește procentul persoanelor din mediul urban, mai tinere și mai educate în rândul practicanților, crește și bunăstarea subiectivă a acestei categorii.

Concluzii

- ▶ rezultatele sunt mixte. La nivel individual nu putem pune în evidență o asociere între variabilele care indică aderența la credința creștină și frecventarea bisericii și satisfacția cu viața.

